

Altinget 20-03-2021

Retsstaten på prøve i debatten om de danske børn i de syriske fangelejre

Af Jørn Vestergaard, professor emeritus, Det Juridiske Fakultet

Modstandere af at lade de danske børn i de syriske fangelejre og deres mødre komme til Danmark begrundes bl.a. deres opfattelse med, at det ikke vil være muligt at strafforfølge kvinderne her i landet. Kvinderne betegnes i flæng som terrorister, og det gøres gældende, at bevisvanskeligheder er til hinder for at få dem dømt for deres angivelige ugerninger. De bliver uden videre slået i hartkorn med IS-krigere, der har gjort sig skyldige i bestialske drab og andre grusomme forbrydelser.

Efter alt foreliggende er der ikke belæg for nogen af de nævnte påstande. Kvinderne er jo ikke blevet retsforfulgt og dømt for noget, så enhver påstand om deltagelse i terrorhandlinger er grebet ud af den blå luft, i hvert fald indtil det modsatte måtte være bevist. Sædvanligvis er det et grundfæstet princip i dansk strafferet, at kollektivt strafansvar ikke anerkendes. Strafferetsplejen bygger på principperne om, at det er anklagemyndigheden, der på samfundets vegne har bevisbyrden i en straffesag, og at berettiget tvivl skal komme anklagede til gode. Sådan må det i et retssamfund også være i forhold til mennesker, der er mistænkt for at have tilsluttet sig Islamisk Stat.

Domsafsigtelse er en opgave, som normalt overlades til de almindelige domstole, ikke til en folkedomstol eller en politisk afgørelse.

Det er velkendt, at Islamisk Stat som terrororganisation er ansvarlig for drab på civile, voldtægt og andre uhyrligheder. Dermed er der imidlertid ikke grundlag for at påstå, at kvinderne i de syriske fangelejre er direkte medskyldige i konkrete forbrydelser af den karakter eller over en kam kan betegnes som terrorister af værste skuffe. Dumheder og lovovertredelser har de ganske vist alle begået. Men i en retsstat er det et grundlæggende princip, at den enkelte kun er strafferetligt ansvarlig for sine egne handlinger og ikke kan dømmes for, hvad andre har gjort.

Som begrundelse for at lade de danske statsborgere i fangelejrene i stikken anføres det fra både regeringen og de borgerlige partier, at disse mennesker har "vendt Danmark ryggen". Det er der ganske givet nogle af dem, der har; men om det faktisk gælder alle er mere usikkert. Det er i øvrigt ikke uden videre oplagt, hvad det egentlig betyder at vende Danmark ryggen. I den politiske retorik fungerer udtrykket effektivt; men hvad skal der egentlig til for at havne i den kategori? I hvert fald er det ikke i sig selv hverken ulovligt eller strafbart at vende Danmark ryggen. Det kan det være i tilfælde af egentlig landsforræderi, men så forudsættes det, at vedkommende har tilsluttet sig en fjendtlig væbnet styrke. Der foreligger ikke noget om, at nogen af kvinderne ligefrem har gjort sig skyldige i den slags.

Imidlertid indeholder straffeloven rigeligt med paragraffer, der kan bringes i anvendelse, hvis kvinderne stilles for retten her i landet. Det er retspraksis i forhold til de allerede domfældte IS-sympatisører et klart bevis på. Danske domstole har faktisk allerede afgjort en stribe sager mod frivilligt hjemvendte jihadister. For flere år siden vendte nogle af de udrejste selv hjem, og andre blev arresteret på vej til Syrien. I en halv snes sager er der idømt forholdsvis strenge straffe, uden at det har været nødvendigt at dokumentere deltagelse i egentlige terrorhandlinger.

Helt tilbage ved indførelsen af den første terrorpakke blev der vedtaget en vidtgående paragraf om "fremme" af terrorisme (§ 114 e). Efter denne bestemmelse idømte Retten i Esbjerg i marts 2018 en 24-årig studerende fængsel i 4 år. Han havde tilsluttet sig Islamisk Stat og forestået koranundervisning og fungeret som imam i områder kontrolleret af IS. Domsmandsretten fandt det derimod ikke bevist, at tiltalte havde tilsluttet sig IS som kriger, eller at han havde modtaget militær træning.

Efter samme bestemmelse blev fire tiltalte i juni 2018 hver idømt straffe på 3 års fængsel ved Retten i Glostrup. To mænd og to kvinder i alderen 17-22 år havde forsøgt at rejse ind i Syrien for at tilslutte

sig Islamisk Stat. Forældrene til den ene kvinde havde taget passet fra hende inden afrejse, så hun kom slet ikke afsted. Hun havde alene dansk indfødsret. Mændene blev pågrebet og anholdt af tyrkisk politi i Istanbul. Den anden kvinde blev anholdt ved den syriske grænse og udleveret til Danmark. De to mænd blev fradømt deres danske indfødsret og blev ligesom den udrejste kvinde udvist med indrejseforbud for bestandig.

Retten i Aarhus anvendte i juni 2018 samme paragraf i en sag en 24-årig mand, som blev dømt for at have tilsluttet sig al-Shabaab og idømt 3 års fængsel.

Med nummer to terrorpakke blev der i 2006 vedtaget bestemmelser, som gjorde det strafbart at lade sig hverve til terrorisme eller at lade sig oplære til at begå terrorisme (§ 114 c og d, stk. 3). Højesteret anvendte den førstnævnte af disse paragraffer i sagen mod den meget omtalte pizzabager fra Ishøj, som i 2018 blev idømt 6 år fængsel, fradømt sit danske statsborgerskab og udvist for bestandig. Herefter fulgte domfældelser i et antal yderligere sager. I praksis udmåles der imidlertid efter en fast tarif altid ganske strenge frihedsstraffe for overtrædelser, som er uden direkte tilknytning til egentlige terrorhandlinger.

Blandt de hjemvendte er der efter alt foreliggende også individer, som efter et nærmere bekendtskab med hverdagen blandt jihadistiske er desillusionerede i forhold til hellig krig og anvendelsen af militante midler.

Internationale retsprincipper indebærer, at den enkelte stat både på godt og ondt tager ansvar for egne statsborgere. Disse principper er ikke blot beregnet på at tilgodese det enkelte individ, men også det gode forhold mellem staterne. Man hjælper hinanden og skubber ikke bare ansvaret over på andre. Den linje plejer Danmark at tilslutte sig helhert, når det drejer sig om at få udsendt uønskede udlændinge til deres respektive hjemlande. Det er foruroligende, at nogle politikere er villige til at vende det internationale samfund ryggen.

Om regler og praksis vedrørende fremmedkrigere, se Jørn Vestergaard, "Fremmedkrigere og andre udrejsende i terroristers tjeneste", *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 2/2018, s. 111-132, særligt s. 116 ff.: <https://tidsskrift.dk/NTfK/article/view/120550>.